

Piotr Szukalski
Instytut Socjologii
Uniwersytet Łódzki
piotr.szukalski@uni.lodz.pl

Skąd i dokąd uciekają młodzi Polacy?

Jedną z kluczowych przemian demograficznych ostatnich dwóch dekad – obok (1) zmiany modelu rodziny, prowadzącej do niskiej dzietności, (2) długofalowego zmniejszania się liczby mieszkańców kraju, (3) starzenia się ludności oraz (4) przekształcenia się z kraju odpływu w kraj napływu – jest współwystępowanie depopulacji na poziomie lokalnym i regionalnym z powolną koncentracją ludności na obszarach metropolitarnych [Szukalski, 2023]. Te ostatnie to największe miasta wraz z terenami je okalającymi, które dzięki zarówno stabilnemu napływowi polskiej młodzieży i imigrantów zagranicznych oraz procesowi suburbanizacji (tj. osiedlania się mieszkańców miast na terenach podmiejskich) umacniają swoją pozycję na demograficznej mapie Polski. Oferują największe możliwości w zakresie dostępu do wysokiej jakości, specjalistycznej edukacji, do atrakcyjnego rynku pracy i do możliwości spędzania czasu wolnego

Wiedza o ucieczce młodych – zwłaszcza młodzieży pomaturalnej [Dolińska, 2020; Jończy, Dolińska, 2016] – jest „oczywistą oczywistością”, niemniej – z uwagi na częste, a niekiedy długotrwałe, braki przemeldowania się imigrantów wewnętrznych – ich skala jest mocno niedoszacowana. Problem ten w polskich warunkach dotyczy również i przemieszczeń innych grup wieku, zaś jednym ze sposobów jego zmniejszenia jest próba wykorzystywania innych niż zameldowania rejestrów, bardziej realnie odzwierciedlających miejsce zamieszkiwania (zob. [Śleszyński, 2011]). Niemniej to młodzież charakteryzuje się najwyższą gotowością do przemieszczeń, w tym i tych na największe odległości (zob. porównania osób w wieku 25-29 ze starszymi grupami wieku [Kałuża-Kopias, 2020]).

W niniejszym opracowaniu wykorzystano inne podejście do zbadania skali i kierunków wewnątrz krajowych przemieszczeń polskiej młodzieży. Punktem wyjścia jest obserwacja, że dzieci w wieku obecnej szkoły podstawowej praktycznie zawsze zamieszkują razem z rodzicami, a zatem w miejscu pochodzenia. Tymczasem adolescencja i dorosłość związane są często ze zmianą miejsca zamieszkiwania jako rezultatem pobierania nauki w szkołach średnich i wyższych poza miejscem pochodzenia i wiązania się z nowym miejscem pobytu, migracjami związanymi z poszukiwaniem lepszej pracy lub z chęcią zamieszkania wspólnie z życiowym partnerem. Stąd też wydaje się zasadnym zmierzenie skali i kierunków przemieszczeń poprzez odwołanie się do zmieniającej się na danym obszarze, który utożsamiać w niniejszym miejscu będziemy z powiatem, liczby dzieci i młodych dorosłych 20 lat później. W praktyce oznacza to skorzystanie z danych na temat liczby dzieci w wieku 10-14 lat zameldowanych w danym powiecie na koniec 2004 r. i porównanie jej z liczbą osób w wieku 30-34 lata zameldowanych na koniec 2024 r. Porównywane wielkości uwzględniają zarówno przemeldowania w trakcie dwóch dekad, jak i przeszacowania dokonane w rezultacie dwóch kolejnych spisów powszechnych (NSP'2011 i NSP'2021). Są zatem najwszechstronniejszym sposobem uzyskania danych o skali i kierunkach migracji, choć wciąż są zniekształcone brakiem pełnej rejestracji migracji wewnętrznych i zagranicznych.

Świadomie przy tym dokonano samoograniczenia do poziomu powiatów, albowiem analiza na poziomie województw nie uwzględniałaby migracji wewnątrzwojewódzkich, z kolei analiza na

poziomie gmin podkreślałaby nadmiernie wagę migracji na krótkie odległości, a zatem takich które nie rodzą poważnych skutków społecznych i ekonomicznych z perspektywy społeczności lokalnych.

Dodatkowo, trzeba zdawać sobie sprawę, iż uzyskujemy informację o migracjach netto (tj. nie o wszystkich wyjeżdżających z danego terenu), na których ostateczny wynik wpływ mają również i osiedlenia się wynikające np. z poszukiwania pracy, dziedziczenia nieruchomości czy tworzenia związków ze stałymi mieszkańcami danego powiatu związanych z osiedleniem się tam.

Mimo powyższych słabości wydaje się, iż przedstawiona metoda jednoznacznie wskazuje na atrakcyjność danego terenu w oczach osób młodych, umożliwiając całościową ocenę demograficznych skutków migracji.

Dane pochodzące z powyższego ujęcia przedstawiać można w dwóch przekrojach. „Dane surowe” odnoszą się do zmian liczby osób w wieku 30-34 lata w danym powiecie na koniec 2024 r. w stosunku do liczby dzieci w wieku 10-14 odnotowanej 20 lat wcześniej. Jednakże zdawać sobie należy sprawę, że w skali ogólnopolskiej liczba interesujących nas osób zmniejszyła się o prawie 2% (1,96%) pod wpływem zarówno migracji zagranicznych, jak i zgonów. Stąd też zasadne jest obliczenie „danych skorygowanych”, które uwzględniać będą owe ogólnopolskie zmiany. Poniżej zdecydowanie preferowane będzie drugie podejście, jako odnoszące się do uśrednionych, ogólnokrajowych zmian. Prawdopodobnie większość czytelników niniejszego opracowania bardziej zainteresowana jest tym, jaka jest sytuacja poszczególnych powiatów w porównaniu do średniej, krajowej, niż w ujęciu bezwzględnym.

Generalnie ze zdecydowanej większości powiatów młodzi uciekali (tab. 1, mapa 1). Łącznie wzrost liczby młodych mieszkańców odnotowały 49 powiatów na podstawie danych surowych i 54 według danych skorygowanych, podczas gdy zbliżona liczba jednostek administracyjnych odznaczała się spadkiem o co najmniej 30% (53 i 35). Dominowały powiaty, z których uciekło 10- 30% młodych, odpowiadając za prawie 2/3 wszystkich jednostek administracyjnych szczebla powiatowego (tab. 1).

Tabela 1
Rozkład powiatów według skali zmian młodych mieszkańców

Sposób liczenia	Spadek liczby młodych				Wzrost liczby młodych			
	Ponad 30%	20,01-30,00%	10,01-20,00	Do 10%	Do 10%	10,01-20,00%	20,01-30,00%	Ponad 30%
Dane „surowe”	53	133	108	37	16	7	8	18
Dane „skorygowane”	35	121	123	47	19	8	7	20

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych *Banku Danych Lokalnych GUS*, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Olbrzymie przestrzenne zróżnicowanie częstości odpływu i napływu widoczne jest w ujęciu subregionalnym (tab. 2, mapa 1). Generalnie, to peryferyjne tereny w ramach województw – najczęściej znajdujące się przy granicy z innymi regionami – odznaczają się największą skalą odpływu młodych. Z drugiej strony stolice województw i tereny je bezpośrednio otaczające charakteryzują się napływem młodych.

Tabela 2

Powiaty o ekstremalnych zmianach „skorygowanej” liczby młodych według województw

Region	Stolica	Największy spadek	Największy wzrost
Dolnośląskie	Wrocław (+127,4%)	górowski (-29,9%), zlotoryjski (-26,4%), kamienogórski (-23,7%)	Wrocław (+127,4%), wrocławski (+92,9%), średzki (+17,8%)
Kujawsko-pomorskie	Bydgoszcz (+8,2%), Toruń (+24,8%)	radziejowski (-29,7%), Włocławek (-27,2%), rypiński (-26,5%)	Toruń (+24,8%), toruński (+10,6%), bydgoski (+8,8%)
Lubelskie	Lublin (+34,4%)	hrubieszowski (-37,9%), krasnostawski (-36,1%), włodawski (-34,9%)	Lublin (+34,4%), lubelski (+0,7%)
Lubuskie	Gorzów Wlkp. (-5,5%), Zielona Góra* (+50,8%)	zielonogórski* (-29,1%), żagański (-26,2%), wschowski (-24,1%)	Zielona Góra* (+50,8%)
Łódzkie	Łódź (+30,9%)	opoczyński (-31,4%), pajęczanowski (-26,8%), sieradzki (-24,6%)	Łódź (+30,9%), pabianicki (+2,2%), łódzki wschodni (+0,4%)
Małopolskie	Kraków (+126,6%)	gorlicki (-20,7%), Nowy Sącz (-19,5%), olkuski (-18,3%)	Kraków (+126,6%), wielicki (+38,7%), krakowski (+14,9%)
Mazowieckie	Warszawa (+127,5%)	łosicki (-34,5%), żuromiński (-34,4%), przysuski (-32,0%)	Warszawa (+127,5%), piaseczyński (+54,1%), wołomiński (+42,0%)
Opolskie	Opole* (+38,9%)	głubczycki (-30,4%), kluczborski (-23,4%), nyski (-22,9%)	Opole* (+38,9%)
Podkarpackie	Rzeszów* (+93,0%)	Przemyśl (-34,0%), Tarnobrzeg (-31,4%), lubaczowski (-29,7%)	Rzeszów* (+93,0%)
Podlaskie	Białystok (+27,1%)	siemiatycki (-35,8%), sokółski (-33,8%), grajewski (-33,3%)	Białystok (+27,1%)
Pomorskie	Gdańsk (+93,4%)	sztumski (-29,6%), człuchowski (-27,8%), nowodworski (-20,7%)	Gdańsk (+93,4%), gdański (+55,1%), Gdynia (+31,7%)
Śląskie	Katowice (+27,0%)	Jastrzębie-Zdrój (-24,7%), zawierciański (-18,7%), kłobucki (-17,5%)	Katowice (+27,0%), Gliwice (+5,9%), Chorzów (+4,4%)
Świętokrzyskie	Kielce (+3,9%)	ostrowiecki (-31,9%), opatowski (-31,1%), skarżyski (-31,1%)	Kielce (+3,9%)
Warmińsko-mazurskie	Olsztyn (+25,6%)	bartoszycki (-37,0%), kętrzyński (-34,4%), braniewski (-34,3%)	Olsztyn (+25,6%)
Wielkopolskie	Poznań (+87,9%)	Konin (-27,7%), kolski (-25,7%), czarnkowsko-trzcianecki (-21,1%)	Poznań (+87,9%), poznański (+57,4%), leszczyński (+9,3%)
Zachodniopomorskie	Szczecin (+33,6%)	świdwiński (-30,7%), choszczeński (-29,2%), łobeski (-27,9%)	Szczecin (+33,6%), policki (+22,0%), Koszalin (+19,2%)
Polska	Warszawa (+127,5%)	hrubieszowski (-37,9%), bartoszycki (-37,0%), krasnostawski (-36,1%)	Warszawa (+127,5%), Wrocław (+127,4%), Kraków (+126,6%)

* - zmiany uwzględniające również rezultaty zmian administracyjnych

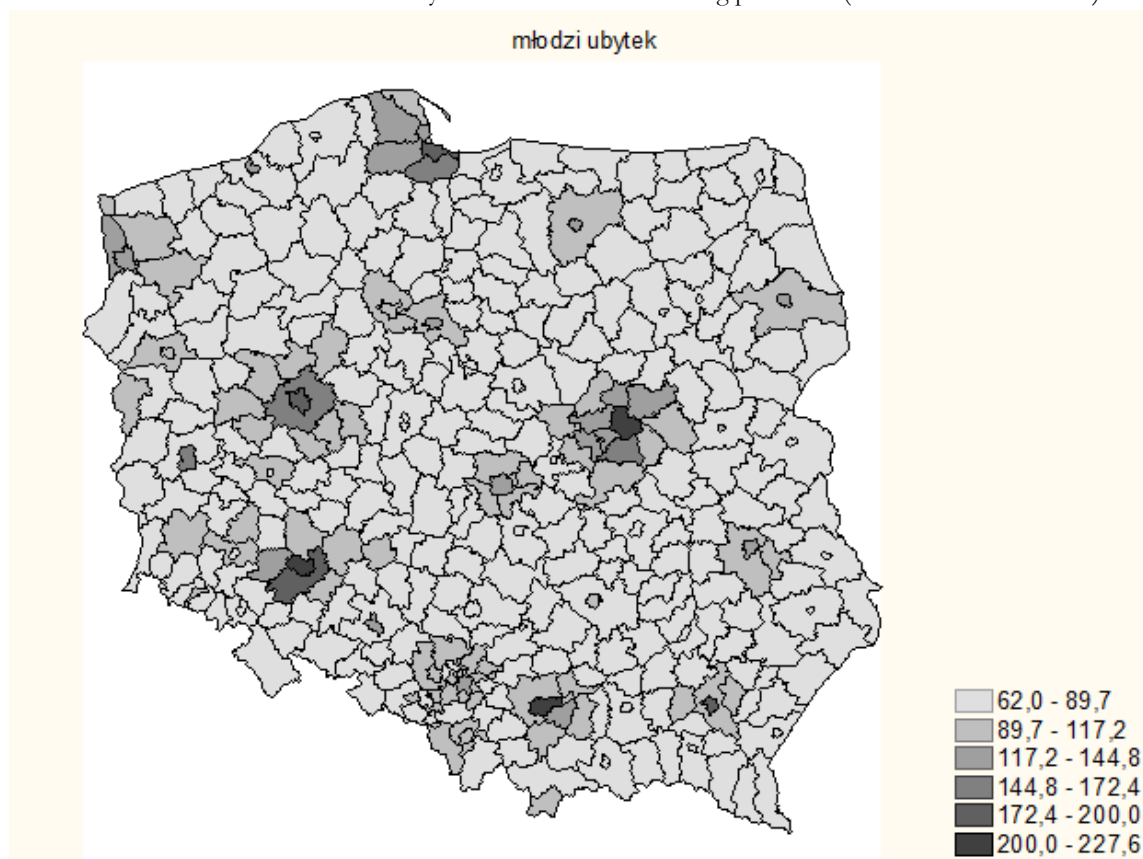
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych *Banku Danych Lokalnych GUS*, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Wyraźnie przy tym odstaje „wielka piątka” (pięć spośród 6 największych polskich miast, uchodzących za najatrakcyjniejsze miejsce do pobierania nauki i rozpoczynania kariery zawodowej), wśród których przyrosty są co najmniej 90-procentowe. Warto przy tym wskazać, że 3 największe miasta (Warszawa, Kraków, Wrocław) okazały się być równie silnym magnesem przyciągającym młodzież. Jednocześnie zaznaczyć trzeba, że – zdając sobie sprawę ze zniekształceń związanych z włączeniem do obszaru 3 wojewódzkich stolic (Opole, Rzeszów, Zielona Góra) w badanym okresie dodatkowych terenów, a w efekcie i ich mieszkańców – występuje słaby związek pomiędzy rankingami atrakcyjności miast wojewódzkich (zob. [Katowice ..., 2025]) a uzyskanymi z niniejszym opracowaniem zestawieniem.

Dodać przy tym należy, iż zdecydowanie większym poziomem zmian charakteryzuje się populacja kobiet, z uwagi na wyższą skłonność do podejmowania kształcenia z dala od miejsca pochodzenia oraz niższą gotowość do powrotu do rodzinnych pieleszy po zakończeniu edukacji, co prowadzi do narastającego problemu deformacji współczynników feminizacji zarówno na terenach peryferyjnych (brak potencjalnych partnerek), jak i tych wielkomiejskich (zdecydowana przewaga kobiet wśród osób około trzydziestoletnich prowadząca do problemów ze znalezieniem partnera) [Szukalski, 2020].

Mapa 1

Indeks zmian liczebności młodzieży w latach 2004-2024 według powiatów (indeks dla Polski = 100)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Literatura

- Dolińska A., Jończy R., Śleszyński P., 2020, *Migracje pomaturalne w województwie dolnośląskim wobec depopulacji regionu i wymogów zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego*, Wyd. UEWr, Wrocław
- Jończy R., Dolińska A., 2016, *Charakter i kierunki migracji pomaturalnych młodzieży na przykładzie województwa dolnośląskiego*, [w:] M. Butrymowicz, P. Kroczyk (red.), *Prawne i ekonomiczne aspekty migracji*, Kraków, https://web.archive.org/web/20190430081044id_/http://bc.upip2.edu.pl/Content/4109/jonczy_dolinska_a_rt_prawne_ekonomiczne.pdf
- Kaluża-Kopias D., 2020, *Przestrzenny zasięg migracji a wiek migrantów na przykładzie największych miast w Polsce*, „Wiadomości Statystyczne. The Polish Statistician”, t. 65, nr 12, https://ws.stat.gov.pl/WS/2020/12/gus_ws_2020_12_dorota_kaluza-kopias_przestrzenny_zasieg_migracji_a_wiek_migrantow.pdf
- Katowice najlepszym miastem do życia w Polsce! Tak wynika z nowego rankingu Business Insider, 2025, <https://www.wkatowicach.eu/informacje/w-katowicach/Katowice-najlepszym-miastem-do-zycia-w-Polsce-Tak-wynika-z-nowego-rankingu-Business-Insider/idn:10101>
- RRL (Rządowa Rada Ludnościowa), 2024, *Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2022-2023*, Warszawa, <https://bip.stat.gov.pl/organizacja-statystyki-publicznej/rzadowa-rada-ludnosciowa/raporty/>
- Szukalski P., 2020, *Migrujące młode kobiety: przyczynek do badań nad przyczynami lokalnej depopulacji w Polsce*, „Demografia i Gerontologia Społeczna. Biuletyn Informacyjny”, nr 4, <http://hdl.handle.net/11089/32281>
- Szukalski P., 2023, *Koncentracja ludności Polski na wielkomiejskich obszarach metropolitalnych*, „Demografia i Gerontologia Społeczna. Biuletyn Informacyjny”, nr 5, <http://hdl.handle.net/11089/51181>
- Śleszyński P., 2011, *Oszacowanie rzeczywistej liczby ludności gmin województwa mazowieckiego z wykorzystaniem danych ZUS*, „Studia Demograficzne”, nr 2 (160), <https://journals.pan.pl/Content/96002/mainfile.pdf>